

Oglinda vrăjită a realului

Artă și meșteșug. Culori, site, ecrane filtrante, îndemânare, surprize. Ce rezultă e de obicei tainic, insolit. Văd precumpănitor într-însele reflecția viselor și închipuirilor mele.

Iată, liniile acestea aurite, late, rotunjite la un capăt, nu-s oare lame tăioase, tășuri adică, săbii de samurai? Sau sunt ideograme pe un fond de mătase și fulguiri de chimonouri? Preferințele mele impun tălmăcirea dintâi, potrivit înfocatei admirații pe care o port simțului japonez al superbiei, codului bușido, eroicului și sacralității. Auster, prin urmare, scapără spadele și nu se lasă descifrate (- între Ernst Jünger și Inazo Nitobe -) decât sub semnul polisemiei și nesiguranței: pentru ipoteza semiotică, tot pline de putere și fascinație ademenesc.

Ori morfogramele acestea aproape străvezii: sunt frunze diafane, țin de regnul animal? (Se prefac, se prelungesc constituienții plantelor în vietăți onirice?) Neîndoielnic este că evocă străfundul mărilor și oceanelor, o faună și o floră nepământească (id est: subacvatică). Adâncul acesta al mărilor și oceanelor atât de frecvent (de obsesiv) sugerat de Ovidiu Avram este în egală măsură și adâncul sinei noastre, abisul conștiinței omenești, hăul nediferențiat, colcăitor al psihiei: de unde și tulburătoarea pregnantă a unor artefacte care împreunează pe Jacques-Yves Cousteau cu Sigmund Freud.

Cromatic par a stăruia asupra roșului, albastrului, verdelui (palid), albului. Albul e dens și vivace, de al lui Utrillo. Roșul împlinește funcții felurite: e sacru, e maiestos; e înfiorător, sinistru, alarmant; e al sângelui și al misterului. Prea puțin (de nu și deloc) al voioaselor stridente, al jocurilor tari, al carnațiilor stenice. Uneori, totuși, punctiform, aduce aminte de Miró, devine ludic ori se și complace a marca note (ascuțite) pe un portativ ce-și găsește sprijinul rezemându-se de eter. De regulă însă roșul e grav – *spaniolesc*, ar zice Thomas Mann – splendid, important. Poate și inchizitorial.

Sângele cotopește unele bucăți și le metamorfozează în stigăt de durere (și atunci ne îndreaptă gândul la Munch), în spaimă sau compătimire, în rapidă zvâcnită retracție sau în sunet de trâmbiță viteză. Deoarece roșul, pentru Ovidiu Avram, este și deviza cutezătorului (biruitor, înfrânt), după cum e și picătura de mir transfigurat care blagoslovește neînsuflitul trup al celui căzut în luptă dreaptă (deopotrivă: al victimei unei enigmatice tărașenii, pildă permanentă fiindu-ne K din *Procesul*).

Adâncul marin, adâncul psihic se împacă de minune și cu suprarealismul. Primim încă o dovadă a integrării suprarealismului în cultura europeană. Integrare deplină. Suprarealismul de mult a încetat a fi o explozie, un foc de artificii, o

excrescență; e, acum, unul din alcătuitoarii peisajului sufletesc-artistic ce se oferă contemplării cugetului și satisfacerii simțirii europenilor. Mai integrează grafiile acestea în câmpul nostru optic și priveliștea (matrița) extrem-orientală: hotărâtoare este impresia de scurt poem japonez transpus în forme și culori, de stampă chineză, de palingenezie și translație a sobrietății și conciziei pictorilor și poeților din ținuturile de altă dată ale lui Soare-Răsare.

Sunt și crude, oarecum dinspre sălbăticie. (Modernismul, pretutindeni, când preia miturile, adaugă propriei sale durități nu puțin din tradiționala cumplire.) Formele și culorile în repetate rânduri exprimă (expun) sfârșituri, ruperi, jupuirii. În astfel de cazuri oroarea - ca la Dali, Tanguy, Francis Bacon, când mijloacele folosite sunt picturale ca la Blake și Lautréamont, când sunt verbale – se îmbracă în veșminte cromatice extreme și se extinde, zăbovește, domină nestingherită scontând efectul de șoc întodeauna produs de împerecherea roșului cu negru, de nuntire a cerului cu infernul. (Blake și Lautréamont, dar potoliți – suntem în arii mioritice – supraveghează facerea meșterului român.)

Un alt efect de nădejde al plutirii: toate corpurile (animalice, vegetale, fantastice, nedeterminate) s-ar zice că ar sta (ar naviga, s-ar balansa, s-ar aventura) în văzduh și fluiditate, în condiție gravitațional imponderabilă, dincolo de experiențele (stările) pe care le poate imagina spațio-temporalitatea. De aceea chiar și arată capete de cai în derivă ori cai răsturnați și plutitori în similitudine cu personajele lui Chagall: zboară, înoată, desfid atracția maselor materiale, ne transmit ceva din *lumea tăcerii*, din seducția ființelor neidentificabile. Aura, dacă-i așa, deîndată se nuancează în romantic.

Cât contrast între rafinamentele și tăriile extrem-orientale și fală, de o parte, și blândețele verzui-albăstruiului vegetal apos de alta! Două lumi incomunicabile, suntem ispitiți a decretal! Artistul, el, află mijlocul de a nu le despărți, de a le complementa – ex.: prezența la baza unei compoziții net sino-nipone a biblicului pește-chit în versiune subțiată și cu un ochi inteligent -, cum făptuiește natura cu lumina și întunericul ori procedează muzica (și populară și cultă) cu *forte* și *piano*. De la un poem plastic la altul trecem ca prin straturi ale vieții și sfere ale gândirii, însoțiți de oscilații înregistrate pe răbojul emotivităților estetice. Tensiunea, cumpănită între grație și fior, în cele din urmă, după ce ne-a cutremurat, ne dăruiește pacea; ne resemnăm cu diversitatea, ne-o însușim, înțelegem că secretul lucrării se ascunde în opoziții, că roșul himeric și verdele firav se învrednicesc de forță atrăgătoare contrară echivalentă, că gingășia suplă a frunzelor și asprimea benzilor de stacojiu aprins (ori moderat cu pulbere de cenușă) constituie două forțe ale unei aceleiași atotradiante energii.

Precede oare irealul realitatea? Ori este numai subordonat (ca și neantul, pentru existențialiști)? Care-i adevăratul raport de anterioritate? Răspuns vădit se feresc, pe bună dreptate, a ni-l da lucrările lui Ovidiu Avram, așa cum și aceste versuri ale lui René Char se mențin în părelnică, șăgalnică, mobilă prudentă: *De quoi souffres-tu? De l'irréel intact dans le réel dévasté.*

Unealta ciudată de lucru – și mirabilă, conlucrătoare, împodobitoare, destrămătoare – e pusă în slujba unei sensibilități (aș spune unei docte naivități) care distanța de la suav la atroce o parcurgere instantaneu, confirmând totodată diagnosticul poetului francez îndrăgit de Heidegger: suferința, artistul plastic o încearcă, fericit, în punctul de maximă scindare dintre neprihănita irealitate și pustiitul real.

Irealul ca substanță de contrast și balans (în triplu sens: echilibrant, mângâietor, contestatar) a realității. Ca oglindă vrăjită (dezvăluitoare și anesteziantă) a realului.

Dr. Nicolae Steinhardt

Romanian Author, Literary Critic, Essayist, Jurist, Publicist, and in the latter part of his life an Orthodox Monk.